

rijksuniversiteit
groningen

scholierenacademie

Van ruzie naar rechtbank

Vrede bouwen in de 16de en
17de eeuw in Frankrijk

Docentenhandleiding - Deel 2

Casus: ontvoering van Marie

rug.nl/lespakketten

COLOFON

Het lespakket Van ruzie naar rechtbank is een lessenserie over onderzoeksvaardigheden, ontwikkeld door de Scholierenacademie van de Rijksuniversiteit Groningen in 2024. Het onderzoek van historicus en onderzoeker David van der Linden staat centraal (NWO VIDI project “Building Peace: Transitional Justice in Early Modern France”). Leerlingen leren binnen de context van zijn onderzoek zelf historisch onderzoek te doen. Het lespakket bestaat uit de docentenhandleiding, werkbladen voor de leerlingen, bronnen voor de leerlingen en filmpjes. Deze zijn beschikbaar via www.rug.nl/lespakketten.

Jaar van uitgave: 2024

Financiering: Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO)

Redactie: Famke van Aalst, Hannah Herder, Neeltje Holtkamp, Joanne Schuitemaker

Wetenschappers: Sherilyn Bouyer, David van der Linden

Video en montage: Roxy Wachtmeester

Illustraties en vormgeving: Jitka van Dijk

Bij de samenstelling van dit lespakket is getracht alle rechthebbenden te achterhalen en te bereiken. Als u meent dat dit niet het geval is, dan kunt u contact opnemen met scholierenacademie@rug.nl.

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	01
Overzicht van de les	02
Vorbereiding van de les	03
Opdracht 1: Start van les 3: wat weet je nog?	04
Opdracht 2: Zet de feiten op een rij	06
Opdracht 3: De weg naar jouw vonnis	12
Afsluiting les 3	15
Bijlage 1	16
Bijlage 2	21

INLEIDING

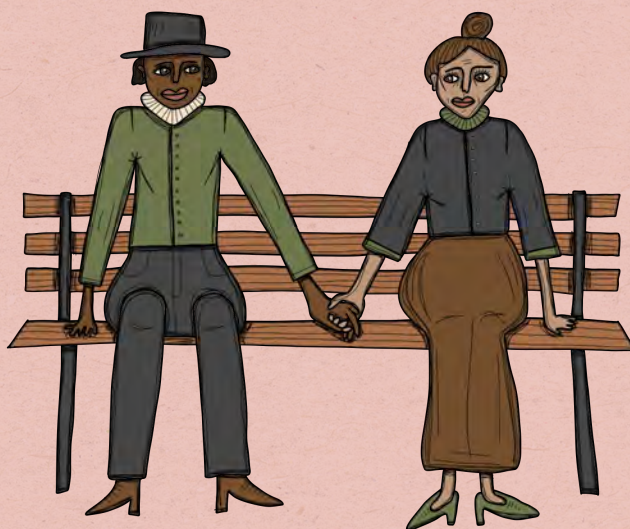
De les die beschreven staat in deze handleiding is een vervolg op de lessen Van ruzie naar rechtbank - deel 1.

In deze les gaan leerlingen zelf als historisch onderzoeker aan de slag met een casus uit het wetenschappelijk onderzoek van dr. David van der Linden. In de docentenhandleiding van het eerste deel van dit lespakket kan je meer lezen over hem en zijn onderzoek.

Deze les is een vervolg op de lessen die in het eerste deel van de docentenhandleiding beschreven staan. In die lessen kregen de leerlingen hulp van David van der Linden in de vorm van filmpjes om een historische casus te onderzoeken. In deze les kunnen de leerlingen met hun ervaringen van de vorige les zelf een nieuwe casus onderzoeken. Natuurlijk krijgen ze nog wel hulp in de vorm van werkbladen en moet je als docent waar nodig ondersteunen.

Het overkoepelende doel van de les is om de vaardigheden in historisch denken verder te ontwikkelen. Dat doen de leerlingen door overblijfselen en bronnen uit het verleden te bestuderen en uit te zoeken wat er precies is gebeurd. Daarvoor stellen ze de wat-, wie-, wanneer-, en waarvragen. Op deze manier krijgen ze een beeld van de gebeurtenis die centraal staat in de casus. Daarna stellen de leerlingen de verklarende vraag: waarom deden de mensen dit toen? Tot slot reflecteren leerlingen op hun onderzoek en proberen ze zich in te leven in de mensen uit het verleden. Zij hadden misschien wel andere normen en waarden, andere ervaringen en persoonlijke eigenschappen, maar toch waren ze mensen, net als wij. Kunnen wij van deze casus dan toch nog wat leren?

Let op: Als je les korter duurt dan 50 minuten, kan het verstandig zijn om deze les in twee delen op te splitsen. Dit zorgt ervoor dat leerlingen genoeg tijd hebben om de casus grondig te onderzoeken en over hun bevindingen na te denken.

OVERZICHT VAN DE LES

LES 3: CASUS 2

Onderdeel van de les	Onderwerp	Wat leer je?	Wat heb je nodig?
Start van les 3 - 5-10 minuten	Burgeroorlogen, Edict van Nantes, onderzoek	Voorkennis activeren	- PowerPoint les 3
Zet de feiten op een rij - 20 minuten	Proceszakken, onderzoek doen	Hoe reconstrueer je een gebeurtenis met behulp van historische bronnen?	- Bronnen - Werkblad 6
Jouw vonnis - 20 minuten	Kritische vragen stellen, argumenteren		- Werkblad 7
Afsluiting van de les - 5 minuten	Wat heb je geleerd?	Reflecteren	

VOORBEREIDING VAN DE LES

Voorbereiding les 3

- Zet de tafels in het lokaal in groepjes van vier.
- Kopieer voor elk groepje werkblad 6 en 7.
- Kopieer voor elk groepje de bronnen 4.1-.6 en 5.1-5.2.
- Zet de PowerPoint klaar, deze is te vinden op www.rug.nl/lespakketten.
- Lees de docentenhandleiding.

OPDRACHT 1: START VAN LES 3: WAT WEET JE NOG?

Doelen:

- ▶ Voorkennis ophalen les 1.

Wat doe je:

- ▶ In les 1 en 2 van 'Van ruzie naar rechtbank' hebben de leerlingen een casus opgelost met hulp van wetenschapper David van der Linden. In deze opdracht haal je de kennis op die de leerlingen tijdens de vorige lessen hebben opgedaan en richt je de aandacht op de centrale onderzoeksvraag van David van der Linden: Hoe probeerden mensen na de godsdienstoorlogen in de 17e eeuw vrede te bereiken?

Hoe doe je dat:

1. Leg de leerlingen een aantal stellingen voor. Kies voor een werkvorm die past bij jouw klas.
 - ▶ Bijvoorbeeld: ga aan de linkerkant van het klaslokaal staan als je het oneens bent met de stelling en ga aan de rechterkant staan als je het eens bent met de stelling. Kan je niet kiezen? Blijf dan in het midden staan.
 - ▶ Of: steek je duim op als je het eens bent met de stelling, duim naar beneden als je het oneens bent en als je niet kan kiezen laat je je hand naar beneden.
2. Vraag de leerlingen na elke stelling om uitleg.
3. Vertel na de stellingen dat de leerlingen weer als onderzoeker aan de slag gaan met een nieuwe casus uit het onderzoek van David van der Linden. **Misschien komen ze met deze casus dichter bij een antwoord op de onderzoeksvraag: Hoe probeerden mensen na de godsdienstoorlogen in de 17e eeuw vrede te bereiken?**

Stelling 1:

Het Edict van Nantes was een goede oplossing voor de burgeroorlog.

Toelichting en discussievragen: In het edict werd vastgelegd dat iedereen zijn of haar eigen geloof mocht uitoefenen. Dit vredesverdrag was een afspraak tussen de machthebbers in Frankrijk en de vrede werd als het ware aan de burgers opgelegd. Was dit echt de perfecte oplossing? Wat voor soort casus hebben jullie tijdens de vorige lessen onderzocht? Wat had die casus te maken met het Edict van Nantes?

Stelling 2:

Er is niets nieuws meer te ontdekken in de geschiedenis.

Toelichting en discussievragen: Historische onderzoekers bestuderen bronnen uit het verleden om erachter te komen wat er precies gebeurd is. Soms is er weinig uit het verleden overgeleverd en moeten de wetenschappers als een soort detective aan de slag om het verleden te reconstrueren. Waar moet een historicus allemaal op letten? Hoe werken wetenschappers samen? Kun je een voorbeeld bedenken van iets dat recent ontdekt is?

Praktisch:

- ▶ Tijdsduur: ongeveer 10 minuten.
- ▶ Gebruik de PowerPoint Van ruzie naar rechtbank, dia's 2 en 3.

OPDRACHT 2: ZET DE FEITEN OP EEN RIJ

Doelen:

- ▶ De leerling kan een conflict uit 17de-eeuws Frankrijk uitleggen op basis van wie-, wat-, waar-, wanneer-vragen.
- ▶ De leerling leert informatie te ordenen op basis van historische bronnen.

Wat doe je:

- ▶ Zet de leerlingen aan de slag als historisch onderzoeker. Maak duidelijk dat de documenten waar ze mee aan het werk gaan daadwerkelijk zijn gevonden in het onderzoek van David van der Linden.
- ▶ Laat leerlingen de documenten onderzoeken, het gaat hier om bronnen 4.1 t/m 4.6, met behulp van werkblad 6.

Hoe doe je dat:

Deel 1: lezen van de documenten.

1. Verdeel de klas in groepjes van ongeveer vier leerlingen.
2. Leg uit dat ze documenten van de Franse rechtbank krijgen. De documenten zijn uit het Frans vertaald, maar verder zijn ze authentiek. Ze krijgen de opdracht om net als een onderzoeker uit te zoeken wat er precies gebeurd is. Ze moeten dus de wie-, wat-, waar-, wanneer-vragen rondom deze casus beantwoorden.
3. Elk groepje krijgt een proceszak met het eerste deel van de bronnen van casus 'Marie'.
4. Laat de leerlingen eerst de documenten verdelen. Geef ze 10 tot 15 minuten de tijd om de documenten in stilte zo goed mogelijk door te lezen. Leerlingen kunnen binnen hun groepje de documenten doorgeven om zo veel mogelijk gelezen te hebben.

Deel 2: invullen van de poster op werkblad 6.

5. Geef elk groepje leerlingen een poster (werkblad 6). De leerlingen vullen samen het werkblad in. Op de poster brengen ze het volgende in kaart:
 - a. wie bij de casus betrokken waren;
 - b. wanneer deze casus speelde en wat de context was;
Let op: Het antwoord bij het jaartal 1661 kunnen de leerlingen nog niet weten. Deze informatie krijgen ze pas bij de volgende opdracht.
 - c. waar dit zich afspeelde;
 - d. wat er is gebeurd.
5. Geef leerlingen die klaar zijn werkblad 7.
6. Bespreek de antwoorden met de leerlingen.

Praktisch:

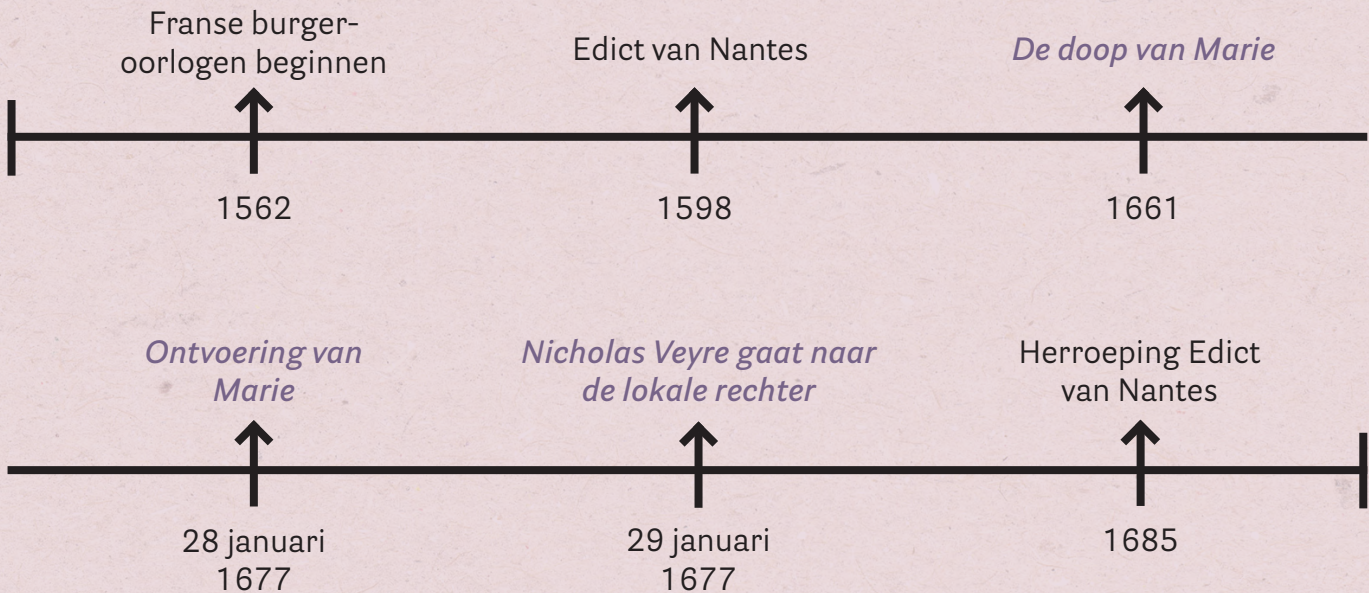
- ▶ Tijdsduur: ongeveer 20 minuten.
- ▶ Gebruik werkblad 6.
- ▶ Gebruik bronnen 4.1 t/m 4.6 voor de leerlingen.
- ▶ Gebruik de PowerPoint Van ruzie naar rechtbank, dia's 4, 5, 6 en 7.

Werkblad 6 (de poster): mogelijke antwoorden:

Wanneer:

Maak de tijdlijn af:

Wie:

Marie

- Beroep: dienstmeid van Judith
- Leeftijd: 14 jaar
- Familie van: Nicholas Garnier. Vader en moeder: †
- Geloof: protestants
- Welke rol heeft deze persoon: slachtoffer/eiser/getuige

Judith

- Beroep: onbekend, we weten dat Marie bij haar werkte als dienstmeid
- Leeftijd: 40 jaar
- Familie: Haar vader is André
- Geloof: protestants
- Welke rol heeft deze persoon: slachtoffer/eiser/getuige

Mathieu Chavier

- *Beroep: kleermaker*
- *Leeftijd: 40 jaar*
- *Familie: getrouwd met Catherine Bertrant*
- *Geloof: protestants*
- *Welke rol heeft deze persoon: slachtoffer/eiser/getuige*

Catherine Bertrant

- *Beroep: kleermaker*
- *Leeftijd: 35 jaar*
- *Familie: Getrouwd met Mathieu Chavier*
- *Geloof: protestants*
- *Welke rol heeft deze persoon: slachtoffer/eiser/getuige*

Margerite Chat

- *Beroep: landarbeidster*
- *Leeftijd: 35 jaar*
- *Familie: haar vader is Jules*
- *Geloof: protestants*
- *Welke rol heeft deze persoon: slachtoffer/eiser/getuige*

Pierre Ravion

- *Beroep: handelaar*
- *Leeftijd: 16 jaar*
- *Familie: zijn vader is Isaac*
- *Geloof: protestants*
- *Welke rol heeft deze persoon: slachtoffer/eiser/getuige*

Nicholas Veyre

- *Beroep: hoedenmaker*
- *Leeftijd: onbekend*
- *Familie: oom van Marie*
- *Geloof: protestants*
- *Welke rol heeft deze persoon: slachtoffer/eiser/getuige*

Wie:

Schrijf de namen op van de verdachten in de zaak.

- Dame Dorotte de Rogue
- Dame Mary Baronnay
- Catherine Bouillac
- Rechter Francios
- _____
- _____

Wat:

Waar:

Waar speelt deze casus zich af?
Omcircel op de kaart.

Schrijf de locatie bij de afbeeldingen.

Huis van Judith.

Klooster van Sainte Marie, in Annonay.

OPDRACHT 3: DE WEG NAAR JOUW VONNIS

Doelen:

- ▶ De leerling kan de casus in de tijd plaatsen en uitleggen waarom dit soort ontvoeringen vaker plaatsvonden.
- ▶ De leerling kan met behulp van de historische context een eigen vonnis beargumenteren.

Wat doe je:

- ▶ De leerlingen hebben in de vorige opdracht alle feiten op een rij gezet, tijdens deze opdracht gaan jullie onderzoeken waarom deze gebeurtenissen eigenlijk hebben plaatsgevonden. De leerlingen krijgen aanvullende informatie: een geloofsverklaring van Marie en een aanpassing van het Edict van Nantes. Deze informatie hebben de leerlingen nodig om beter te begrijpen waarom de gebeurtenissen hebben plaatsgevonden en om een vonnis te kunnen vellen.
- ▶ Het vonnis dat de leerlingen gaan vellen, moet gebaseerd zijn op hun eigen argumentatie. Zoals vaker gebeurt in historisch onderzoek, zijn niet alle documenten uit het verleden bewaard gebleven. In dit geval is het vonnis niet teruggevonden tussen de duizenden andere proceszakken. Hierom moeten de leerlingen zelf nadenken en onderzoeken wie de verdachten zijn, wat er met Marie zal gebeuren en wat een passende maatregel of straf zou zijn.

Hoe doe je dat:

Deel 1: waarom is Marie ontvoerd?

1. Als iedereen werkblad 6 heeft ingevuld, stel je klassikaal de vragen: waarom is Marie ontvoerd? Welke informatie mis je om een oordeel te kunnen vellen? Stel indien nodig vervolgvragen als: wanneer is iemand protestant of katholiek? Mocht je als kind zelf beslissen of je katholiek of protestant was?
2. Antwoorden op deze vragen zijn te vinden in de bronnen 5.1 en 5.2. Deze extra informatie is te vinden in bron 5.1 en 5.2. Dit is de geloofsverklaring van Marie en een aanpassing van het Edict van Nantes. Deze documenten zijn vertaald uit het Frans naar het Nederlands.
3. Laat de leerlingen werkblad 6 aanvullen.
4. Geef elk groepje deze bronnen en werkblad 7, hiermee kunnen leerlingen beargumenteerd antwoord geven op de vraag: waarom is Marie ontvoerd?

Deel 2: jouw vonnis

5. Zijn leerlingen klaar met het eerste deel van het werkblad? De leerlingen kunnen hun eigen vonnis vellen naar aanleiding van hun antwoorden op de vorige vragen en bron 5.1 en 5.2.
6. Bespreek de antwoorden met de leerlingen.

Praktisch:

- ▶ Tijdsduur: ongeveer 15 minuten.
- ▶ Gebruik werkblad 7.
- ▶ Gebruik bronnen 5.1 en 5.2.
- ▶ Gebruik de PowerPoint, dia's 8 en 9.

Werkblad 7 (interpretatie): mogelijke antwoorden:

Ga op zoek naar het mogelijke motief van de daders. Beantwoord de volgende vragen:

1a. Waar werd Marie naartoe ontvoerd?

Naar het katholieke klooster van Sainte Marie van Annonay.

1b. Welk geloof zouden de verdachten hebben?

De verdachten zijn katholiek.

1c. Waarom denk je dat Marie ontvoerd is? Gebruik in je antwoord bron 5.1 en 5.2.

Marie werd ontvoerd omdat haar vader katholiek was. Hoewel Marie zelf het geloof van haar moeder aanhing, vonden de ontvoerders dat zij katholiek opgevoed moest worden. In de declaratie stond namelijk dat een kind van een katholieke vader (ook na de dood) katholiek opgevoed moet worden. De vrouwen die haar ontvoerden, geloofden dat het Edict verbood dat Marie protestants werd opgevoed.

Nicholas Veyre ging naar de Kamer van het Edict omdat de lokale rechter niet wilde meewerken.

Beantwoord de volgende vragen:

2a. Wat is de Kamer van het Edict?

De Kamer van het Edict was een speciale rechtbank die zaken tussen katholieke en protestantse partijen behandelde, met onafhankelijke rechters.

2b. Waarom denk je dat de lokale rechter niet wilde meewerken?

De lokale rechter was katholiek en een van de verdachten was een familielid van hem.

Jouw vonnis: met argumentatie:

De verdachten,

Dame Dorotté de Rogue, Dame Mary Baronnay, rechter Francois, de broers Primetz en sergeant Claude Beaufort

, zijn schuldig/onschuldig want:

Schuldig, omdat ze haar volgens de wet niet mochten ontvoeren, aangezien ze ouder dan 12 is en een geloofsverklaring heeft afgelegd. Ze heeft dus volgens de wet het recht om zelf te bepalen of ze protestants of katholiek wil zijn, mits ze dit kan aantonen met een geloofsverklaring. Er zijn genoeg getuigen die hebben gezien wat er is gebeurd, dus er is voldoende bewijs dat zij tegen haar wil is meegenomen.

Onschuldig, want de verdachten wilden de katholiek geboren Marie een katholieke opvoeding geven in een katholiek klooster, omdat ze vonden dat Marie niet op haar plek was bij haar protestantse oom. De getuigenissen zijn minder betrouwbaar, omdat ze allemaal protestants zijn en bovendien ontbreken de katholieke getuigenissen, dus weten we maar één kant van het verhaal. Misschien wisten ze niet dat Marie een verklaring had gedaan.

Op basis van dit bewijs en de declaratie van de koning (bron 5.2) zal het volgende met Marie gebeuren:

Juist antwoord: Marie wordt uit het klooster bevrijd en mag haar eigen geloof aanhangen.

Onjuist antwoord: Marie wordt in het klooster gehouden of naar een katholiek familielid gestuurd om een katholieke opvoeding te krijgen.

Een (of meer) passende maatregel(en) om de partijen te verzoenen, is:

- ▶ *De verdachten moeten hun excuses aanbieden aan Marie, Judith en Nicholas Veyre.*
- ▶ *De verdachten krijgen een celstraf.*
- ▶ *De verdachten moeten een boete betalen.*
- ▶ *De rechter moet ontslagen worden.*

Hoe ernstiger het geweld en de mishandeling tijdens de ontvoering, des te zwaarder de straf. In sommige gevallen werd zelfs de doodstraf opgelegd, door middel van ophangingen, onthoofdingen of de brandstapel (de guillotine bestond in die tijd nog niet). Als de situatie minder ernstig werd bevonden, konden de daders een (levenslange) gevangenisstraf krijgen, aan de schandpaal worden gezet, of verbannen worden. Daarnaast kon het conflict ook worden opgelost door een geldboete ter compensatie.

AFSLUITING

LES 3

Doelen:

- ▶ De leerlingen reflecteren op wat ze deze les hebben geleerd.
- ▶ Leerlingen denken na over de werking van het Edict van Nantes.

Wat doe je:

- ▶ Je sluit de les klassikaal af door terug te gaan naar de onderzoeksvraag en te reflecteren op wat de leerlingen hebben geleerd.

Hoe doe je dat:

1. Kijk naar de tijdlijn op de PowerPoint. Hierop zie je wanneer de burgeroorlogen begonnen, wanneer de casussen plaatsvonden, wanneer het Edict van Nantes werd ondertekend en wanneer dit weer herroepen werd. Concludeer samen met de leerlingen dat de casussen na het Edict van Nantes plaatsvonden. Dit betekent dat er na het Edict van Nantes toch nog conflicten waren, ook al zou er vrede moeten zijn.
2. Stel vervolgens de vraag hoe men probeerde vrede te bereiken. Samen kun je concluderen dat het Edict van Nantes een manier was om vrede te bewerkstelligen, maar dat er daarna nog steeds onafhankelijke rechtbanken nodig waren.
3. Stel vervolgens de vraag hoe goed die oplossingen werkten. Hier kan je met de leerlingen tot de conclusie komen dat het Edict van Nantes niet voor complete vrede zorgde en dan het zelfs weer herroepen werd in 1685.
4. Leg eventueel uit wat de herroeping van het Edict voor gevolgen had, zie PowerPoint.
5. Laat de leerlingen vervolgens reflecteren op wat ze van de lessen hebben geleerd. Bespreek met hen welke inzichten ze hebben opgedaan over de overgang van oorlog naar vrede en wat ze persoonlijk hebben meegenomen.
6. Benoem hier ook dat twee casussen natuurlijk niet voldoende zijn om definitieve conclusies te trekken, en dat David van der Linden daarom nog veel meer casussen zal onderzoeken.

Praktisch:

- ▶ Tijdsduur: ongeveer 10 minuten.
- ▶ Gebruik de PowerPoint, dia's 10 t/m 14.

BIJLAGE 1

Wie = roze

Waar = groen

Wanneer = blauw

Wat = geel

Verdachten = paars

Bron 4.1: Verzoek aan de Kamer van het Edict

Geachte heren van het hof,

Nicholas Veyre, hoedenmaker en oom aan moederszijde van Marie Garnier, dochter van de overleden Antoine Garnier, verzoekt u nederig.

Op 28 januari van dit jaar (1677), rond 5 of 6 uur 's avonds, was Marie Garnier in het huis van Judith Gerard, bij wie ze woonde om te leren naaien, toen Catherine Bouliac, bediende van de Dame van Serre, plotseling langskwam. Catherine Bouliac vroeg of ze Marie Garnier kon spreken. Op hetzelfde moment kwam ook Dame Dorotté de Rogue aan, weduwe van de Heer van Serre, vergezeld door Dame Mary Baronnay en andere vrouwen. De vrouwen grepen Marie Garnier en Judith Gerard vast, en namen Marie onder dwang en met geweld mee uit het huis en naar het klooster van Sainte-Marie van Annonay.

Nicholas Veyre, de eiser, diende een klacht in bij de lokale rechtbank. Op 29 januari vroeg hij aan rechter Francois om naar het klooster te gaan om Marie Garnier te bevrijden, maar de rechter weigerde. Toen Nicholas zelf naar het klooster ging, ontdekte hij dat Marie tegen haar wil werd vastgehouden. Daarnaast diende Veyre een verzoek in om getuigen te verzamelen en een rapport op te stellen, maar rechter Francois weigerde dit ook. Omdat de ontvoering van zijn nichtje tegen de wet was en omdat Dame de Rogue al vaker kinderen had ontvoerd, diende hij dit verzoek in bij de Kamer van het Edict.

Nicholas Veyre vraagt daarom aan de Kamer van het Edict om de vrijlating van Marie Garnier uit het klooster en om een arrestatiebevel voor Dame Dorotté de Rogue, weduwe van de Heer van Serre, Dame Marie de Baronnay en Catherine Bouliac. Daarnaast moet rechter Francois van Annonay gestraft worden voor zijn machtsmisbruik en weigering om deze zaak te behandelen.

Bron 4.2: Getuigenis Judith Gerard

29 januari 1677 in de stad Annonay om 4 uur 's middags.

Judith Gerard presenteert zichzelf als getuige, aangedragen door Nicolas Veyre. Onder ede belooft zij, door haar hand op te steken zoals protestanten doen, om de waarheid te vertellen.

Ze werd gevraagd naar haar naam, leeftijd, beroep, adres en of ze een dienstmeid of familielid was van een van de partijen of op een andere manier met hen verbonden was.

Ze zei dat ze Judith Gerard heette, dochter van de overleden André. Ze is inwoner van Annonay, ongeveer 40 jaar oud en protestant. Ze zegt dat ze geen dienstmeid of familielid is, noch op een andere manier aan een van beide partijen is verbonden.

Ze is ondervraagd over de inhoud van de beschuldigingen van Veyre. Ze zei dat ze de dag van de zaak in haar huis was met Marie Garnier, haar dienstmeid. Plotseling kwam Catherine Bouliac, dienstmeid van de Dame van Serre aan. Catherine Bouliac vroeg of ze met Marie kon praten toen Dame Dorothee de Rogue en Dame Marie de Baronnay het huis binnenkwamen. Zij waren beiden weduwe; hun overleden mannen waren voorheen rechters in de rechtbank van Annonay. Ze werden vergezeld door andere vrouwen en de broers Jean en Francois Primetz. Twee van hen pakten haar en Marie vast, waarna zij om hulp riepen. De vrouwen probeerden hen met geweld de mond te snoeren en hielden Judith ruw vast, terwijl de anderen Marie het huis uit sleurden. Judith hoorde dat ze haar meenamen naar het klooster van Sainte-Marie van Annonay. Judith probeerde te schreeuwen, maar kon niet voorkomen dat Marie meegenomen werd. Ze voegde nog toe dat de vrouwen zich sinds lange tijd zo gedroegen tegenover de protestanten. Ook vertelt ze dat Marie Garnier protestant is: ze gaan naar dezelfde kerk. Judith ondertekent haar getuigenverklaring.

Bron 4.3: Getuigenis Mathieu Chavier

Mathieu Chavier, kleermaker in de stad Annonay, presenteert zichzelf als getuige, aangedragen door Veyre. Onder ede belooft hij, door zijn hand op te steken zoals protestanten doen, om de waarheid te vertellen.

Hij werd gevraagd naar zijn naam, leeftijd, beroep, adres en of hij een knecht of familielid was van een van de partijen of op een andere manier met hen verbonden was.

Hij zegt dat zijn naam Mathieu Chavier is en dat hij kleermaker is. Hij is inwoner van Annonay, ongeveer 40 jaar oud en protestant. Hij zegt dat hij geen knecht of familielid is, noch op een andere manier aan een van beide partijen is verbonden.

Hij is ondervraagd over de inhoud van de aanklacht van Veyre. Mathieu zegt dat hij de dag van het voorval, rond 5 uur, in zijn winkel was, toen hij geluiden hoorde. Hij kwam snel naar buiten en zag dat Marie Garnier, de dienstmeid van Judith Girard, gewelddadig werd weggesleept door de broers Primetz (beiden schoenlapper) en sergeant Claude Beaufort. Marie schreeuwde om hulp, maar toen Mathieu dichterbij wilde komen, schreeuwde Beaufort naar hem dat hij een stap achteruit moest doen. Toen zag hij Dame Catherine Fayne, echtgenote van de heer Pierre Dufour en advocaat van Annonay. Ook zag hij enkele andere vrouwen, die de broers Primetz en sergeant Beaufort volgden. Deze groep liep naar de binnenplaats van het klooster van de nonnen. Marie zag hem kijken, pakte zijn hand en smeekte hem om haar te helpen. Mathieu bevestigt dat Marie zich met alle macht probeerde te verzetten. Hij voegde toe dat hij wist dat Marie protestant was, omdat ze naar dezelfde kerk gingen. Mathieu vertelde ook dat de dames van Serre zich sinds lange tijd zo gedroegen tegenover andere protestanten. Mathieu tekent zijn getuigenverklaring.

Bron 4.4: Getuigenis Catherine Bertrand

Catherine Bertrand, vrouw van Mathieu Chavier, kleermaker, meldde zich. Zij is een getuige, aangedragen door Veyre. Onder ede beloofde zij, door haar hand op te steken zoals protestanten doen, om de waarheid te vertellen.

Ze werd gevraagd naar haar naam, leeftijd, beroep, adres en of ze een dienstmeid of familielid was van een van de partijen of op een andere manier met hen verbonden was.

Ze zei dat ze Catherine Bertrand heet, echtgenote van Mathieu Chavier, kleermaker. Ze is inwoner van Annonay, ongeveer 35 jaar oud en protestant. Ze zegt dat ze geen dienstmeid of familielid is, noch op een andere manier aan een van beide partijen is verbonden.

Ze is ondervraagd over de inhoud van de aanklacht door Veyre. Catherine zei dat ze de dag van het voorval, rond 5 uur, in haar huis was toen ze buiten geluiden hoorde. Ze ging snel naar buiten en zag de broers Primetz en sergeant Claude Beaufort, geholpen door Dame Catherine Fayne, echtgenote van de heer Pierre Dufour. Zij sleepten Marie Garnier, de dienstmeid van Judith Girard, met geweld naar het klooster van Annonay. Toen Marie om hulp riep, wilde ze dichterbij komen. Ze zag dat de groep haar richting de binnentuin van de nonnen duwde. Catherine bevestigde dat Marie zich met al haar kracht probeerde te verzetten. Ze voegde toe dat ze wist dat Marie protestant was, omdat ze naar dezelfde kerk gingen. Catherine vertelde ook nog dat de dames van Serre zich sinds lange tijd zo gedroegen tegenover andere protestanten. Catherine ondertekende haar getuigenverklaring.

Bron 4.5: Getuigenis Marguerite Chat

Marguerite Chat, dochter van Jules, landarbeidster, meldde zich. Ze is een getuige, aangedragen door Veyre. Onder ede beloofde zij, door haar hand op te steken zoals protestanten doen, om de waarheid te vertellen.

Ze werd gevraagd naar haar naam, leeftijd, beroep, adres en of ze een dienstmeid of familielid was van een van de partijen of op een andere manier met hen verbonden was.

Ze zei dat ze Marguerite Chat heette, dochter van Jules, kleermaker. Ze is een inwoner van Annonay, ongeveer 35 jaar oud en protestant. Ze zegt dat ze geen dienstmeid of familielid is, noch op een andere manier aan een van beide partijen is verbonden.

Ze is ondervraagd over de inhoud van de aanklacht van Veyre. Marguerite zei dat ze de dag dat het gebeurde, rond 5 uur, onderweg was naar huis, toen ze op straat lawaai hoorde. Toen ze dichterbij wilde komen, zag ze dat Marie Garnier, de dienstmeid van Judith Girard, door de broers Primetz en sergeant Claude Beaufort met geweld richting het klooster van Annonay werd gesleurd. Marie riep om hulp. Marguerite zag dat de groep naar de binnenplaats van de nonnen ging. Ze bevestigt dat Marie zich met al haar macht probeerde te verzetten. Toen zag ze Catherine Androl, vrouw van Louis Agrond, het huis van Judith Girard uitkomen, en ze rende naar het klooster. Ze voegde toe dat ze wist dat Marie de protestantse godsdienst aanhing. Marguerite tekende haar getuigenverklaring.

Bron 4.6: Getuigenis Pierre Ravion

Pierre Ravion, handelaar, zoon van de overleden Isaac Ravion, meldde zich. Hij is een getuige, aangedragen door Veyre. Onder ede beloofde hij, door zijn hand op te steken zoals protestanten doen, om de waarheid te vertellen.

Hij werd gevraagd naar zijn naam, leeftijd, beroep, adres en of hij een knecht of familielid was van een van de partijen of op een andere manier met hen verbonden was.

Hij zei dat hij Pierre Ravion heette, zoon van de overleden Isaac. Hij is inwoner van Annonay, rond de 16 jaar oud en protestant. Hij zegt dat hij geen knecht of familielid is, noch op een andere manier aan een van beide partijen is verbonden.

Hij is ondervraagd over de inhoud van de aanklacht van Veyre. Pierre zei dat hij de dag dat het gebeurde, rond 5 uur zijn winkel verliet. Toen hij bijna thuis was, kwam hij langs het huis van Judith Garnier. Hij hoorde lawaai op straat. Toen hij dichterbij kwam, zag hij dat Marie Garnier, de dienstmeid van Judith Girard, met geweld werd meegesleept naar het klooster van Annonay door de broers Primetz en sergeant Claude Beaufort. Marie riep om hulp.

Pierre vroeg daarop aan de broers Primetz en Beaufort wat er aan de hand was. Beaufort schreeuwde tegen hem dat hij weg moest gaan, omdat het niet zijn zaken waren. Daarna hoorde hij Catherine Adrol, vrouw van Louis Argond en Dame Catherine Fayne, vrouw van Pierre Dufour, tegen Marie zeggen dat ze moest stoppen met schreeuwen en dat ze eten en onderdak kreeg in het klooster. Marie antwoordde dat het eten haar niet uitmaakte en dat ze alleen gelaten wilde worden. Pierre zag dat de groep richting de binnenplaats van de nonnen liep. Hij voegde nog toe dat hij wist dat Marie protestant is. Hij ondertekende zijn getuigenverklaring.

BIJLAGE 2

Bron 5.1: Geloofsverklaring van Marie Garnier

Vandaag, 2 maart 1676, voor het middaguur, verschenen voor mij, Pierre de Piquet, rechter namens de koning in de stad Annonay, de volgende personen: Jean Boulier en Marie Garnier, dochter van de overleden Anthoine Garnier en Magdeleine Veyre.

Jean Boulier verklaarde dat Marie 14 jaar oud was en hij toonde haar katholieke doopakte, ondertekend door de priester op 29 november 1661. Sinds lange tijd hangt ze echter het protestantse geloof aan, net zoals haar moeder deed. Garnier verklaarde dat ze dit geloof wilde blijven beoefenen en vroeg om een verklaring die haar wens bevestigt, zodat iedereen kan zien dat ze protestant is.

Marie heeft een eed gezworen waarin ze verklaarde dat ze de protestantse religie zal volgen, net zoals haar moeder deed. Zij heeft geloofsbelijdenis gedaan en wij hebben haar protestantse geloofsverklaring opgeschreven en ondertekend. Vanaf nu hangt Marie Garnier het protestantse geloof aan.

Bron 5.2: Declaratie van de koning, aanpassing van het Edict van Nantes op 1 februari 1669

Lodewijk XIV, bij de gratie Gods koning van Frankrijk, verklaart aan iedereen die dit leest het volgende: alle kinderen van wie de vader katholiek is en de moeder protestant, zullen worden gedoopt en opgevoed in de katholieke kerk, ook al is de moeder protestant. Ook indien de katholieke vader sterft, zullen de kinderen in de genoemde katholieke religie worden opgevoed. Deze kinderen zullen in huis worden geplaatst bij hun moeder, voogd of andere katholieke familieleden, met uitdrukkelijk verbod om ze mee te nemen naar een protestantse kerk of ze in dat geloof op te voeden.

Vanaf de leeftijd van 14 jaar (voor mannen) of 12 jaar (voor vrouwen) mogen kinderen een eigen keuze maken voor hun geloof en mogen we ze een geloofsverklaring laten afleggen. We verbieden iedereen om protestantse kinderen te ontvoeren of ze een geloofsverklaring te laten afleggen vóór die leeftijd.

